

Muistio 4.2.2025

Luontotyyppien hyvä tila luontodirektiiviraportoinnin suojelutason arvioinnissa ja ennallistamisasetuksessa

Hanna-Leena Keskinen, ympäristöministeriö

Tausta

[EU:n luontodirektiivi](#) suojelee yli 230 Euroopan unionin tärkeänä pitämää luontotyyppiä. Direktiivin tavoitteena on varmistaa näiden luontotyyppien säilyminen ja tilan paraneminen siten, että ne saavuttavat suotuisan suojelutason. [EU-tasolla vain 15 % direktiiviluontotyypeistä](#) on nykyisin suotuisalla suojelutasolla. Suomessa esiintyy [68 luontodirektiivin luontotyyppiä](#). Direktiiviluontotyyppien välillä on suuria eroja niiden pinta-alan ja yleisyyden suhteen. Esimerkiksi kalkkivaikutteisten huurreammallähteiden pinta-ala on vain joitakin kymmeniä hehtaareja, kun taas puustoisten soiden tai kirkasvetisten järvien pinta-alat lasketaan tuhansissa neliökilometreissä.

[Ennallistamisasetus](#) edellyttää jäsenmailta toimenpiteitä luontodirektiivin päätavoitteen eli luontotyyppien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi. Toimenpiteille on asetettava määrälliset ja ajalliset tavoitteet kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa. Ennallistamisasetuksessa käytetään samoja avainkäsitteitä kuin luontodirektiivissä. *Suotuisan suojelutason* saavuttaminen edellyttää, että luontotyyppin pinta-ala on *suotuisan viitealan* mukainen ja että tästä pinta-alasta riittävä osa on *hyvässä tilassa*. Suotuisaa viitealaa tavoitellaan luontotyyppin *palauttamiseen* tähtäävillä toimilla, ja hyvää tilaa *ennallistamiseen* tähtäävillä toimilla.

Keskeiset käsitteet

Luontotyyppi tarkoittaa rajattavissa olevia maa- tai vesialueita, joilla vallitsevat samankaltaiset ympäristöolot sekä luonteenomainen kasvi- ja eläinlajisto. Luontodirektiivin luontotyyppien määrittelyt löytyvät Euroopan Komission [tulkintaohjeesta](#), ja sen mukaisesta Suomen [Natura-luontotyyppioppaasta](#).

Suotuisa suojelutaso (*favourable conservation status*) kuvaa tilannetta, jossa luontotyyppi esiintyy *riittävän laajuisena* ja tilaltaan *riittävän hyvänä* koko luontaisella levinneisyysalueellaan. Suotuisalla suojelutasolla luontotyyppille ominainen rakenne ja sen ekologiset toiminnot ovat kunnossa, sille tyypillinen lajisto säilyy, luontotyyppin ekologinen vaihtelu on riittävää ja kaikkien näiden tekijöiden voidaan arvella säilyvän myös tulevaisuudessa.

Suotuisa viiteala (*FRA, favourable reference area*) on osa suotuisan suojelutason määritelmää. Sillä tarkoitetaan vähimmäispinta-alaa, joka katsotaan välttämättömäksi luontotyyppin ja sille tyypillisten lajien säilymiseen pitkällä aikavälillä.

Hyvä tila (*good condition*) on myös osa suotuisan suojelutason määritelmää. Sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa luontotyyppin keskeiset ominaisuudet (rakenne, toiminnot ja tyypillinen lajisto) ovat ekologisesti eheitä ja vakaita. Hyvässä tilassa oleva luontotyyppi sietää häiriöitä ja sen voidaan katsoa säilyvän myös

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu

Teemaryhmä 1 - Maa- ja sisävesiluontotyypit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet, Artiklat 4 ja 9

tulevaisuudessa. Luontotyyppin hyvää tilaa voidaan arvioida sekä yksittäisen esiintymän kohdalta (esimerkiksi yhden tietyn puustoisen suon tila: sen vesitalouden tila, puuston luonnontilaisuus, lajistokoostumus ja uhanalaisten lajien esiintymät), että laajemmalla tasolla (Suomen kaikkien puustoisten soiden yleinen tila: ojitettujen soiden osuus, jäljellä olevien luonnontilaisten soiden määrä, niiden alueellinen jakautuminen ja kytkeytyneisyys, tyyppillisten lajien tilanne ja uhanalaisuus, eri suotyyppien (korvet, rämeet) määrä jne.)

Ennallistaminen (*restoration*) (hyvän tilan saavuttamiseksi). Monien luontotyyppien nykyinen pinta-ala on riittävän suuri suotuisan suojelutason saavuttamiseksi. Suojelutaso voi silti olla huono, jos luontotyyppin luonnontila on heikentynyt. Silloin tarvitaan ennallistamistoimia luontotyyppin tilan parantamiseksi eli hyvän tilan saavuttamiseksi. Ennallistamistoimia tulee tehdä niin suurella pinta-alalla, että luontotyyppin kokonaispinta-alasta riittävä osuus saadaan kehittymään kohti hyvää tilaa.

Esimerkkejä tilaa parantavista toimista (ennallistaminen): suo-ojien tukkiminen vesitalouden parantamiseksi, jalopuiden elintilan lisääminen kuusikkoa harventamalla, laidunnuksen palauttaminen umpeen kasvavalle niitylle.

Palauttaminen (*re-establishment*) (suotuisan viitealan saavuttamiseksi). Joidenkin luontotyyppien kohdalla niiden nykyinen pinta-ala on liian pieni, jotta luontotyyppin ja sille luontaisen lajiston voitaisiin katsoa säilyvän pitkällä tähtäimellä. Luontotyyppiä on voitu hävittää esimerkiksi rakentamisen, pellonraivauksen tai metsätalouden tieltä, tai sen tila on eri syistä heikentynyt niin paljon, ettei se enää vastaa alkuperäisen luontotyyppin määritelmää. Silloin tarvitaan toimenpiteitä luontotyyppin pinta-alan lisäämiseksi eli palauttamiseksi. Käytännössä pinta-alan palauttamiseen tähtäävät toimet ovat pääosin samoja kuin tilan parantamiseen tähtäävät toimet. Erona on se, että palauttamiseen tähtäävien toimien kohdalla lähtötilanne on heikompi.

Esimerkkejä palauttamiseen tähtäävistä toimista: ojien tukkimisen lisäksi puuston poisto suolta, joka aiemmin on ollut avosuo; jalopuiden istuttaminen pellolle, joka aiemmin on ollut lehtoa; puuston ja pensaiston raivaus alueelta, jonka halutaan laidunnuksen myötä kehittyvän niityksi.

Luontodirektiivin raportointi ja suojelutason arviointi

EU:n jäsenmaat raportoivat komissiolle kuuden vuoden välein luontodirektiivin toimeenpanosta. [Raportit sisältävät](#) kaikkien jäsenmaassa esiintyvien direktiiviluontotyyppien suojelutason arvioinnin. Komissio seuraa jäsenmaiden raporttien perustella EU:n luonnon tilaa ja laatii siitä koko EU:n kattavan [State of Nature in EU](#) -koosteen. Luontodirektiivin raportointi ja suojelutason arviointi ajalta 2019-2024 tehdään keväällä 2025. Suomi lähettää raportin komissiolle juhannukseen 2025 mennessä (EU-tason määräaika 31.7.2025).

Raportointi tehdään Suomessa asiantuntijatyönä ja se perustuu uusimpaan käytettävissä olevaa tietoon. Luontotyyppien raportointiin osallistuu kymmeniä asiantuntijoita Sykestä, Metsähallituksesta ja ELY-keskuksista. Raportointia ohjaa ja sen sisällön hyväksyy ympäristöministeriö, jonka vastuualueeseen luontodirektiivin toimeenpano kuuluu.

Luontotyyppin hyvässä, huonossa ja tuntemattomassa tilassa olevan pinta-alan määrittäminen suojelutason arvioinnissa

Luontotyyppin pinta-alan jakautumista hyvään, huonoon ja tuntemattomaan tilaan arvioidaan osana luontodirektiivin raportoinnin suojelutason arviointia. Komissio ohjeistaa luontotyyppin hyvän tilan määrittelyyn direktiiviraportoinnin [ohjeistuksessa](#), jossa on myös viitteitä eri maiden tarkempiin tilan

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu

Teemaryhmä 1 - Maa- ja sisävesiluontotyypit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet, Artiklat 4 ja 9

seurannan ohjeistuksiin. Pinta-alat voidaan raportoida yksittäisenä lukuarvona (km²) tai vaihteluvälinä (min - max, km²), ja niitä voidaan ilmoittaa kaikissa kolmessa luokassa (hyvä, ei-hyvä, tuntematon).

Hyvän tilan määrittelyn lähtökohtana on kunkin luontotyypin [EU-määritelmä](#) ja siihen perustuvat [Natura-luontotyyppiopas](#) ja [Natura-luontotyyppien inventointiohje](#). Luontotyypin hyvää tilaa ei määritelmässä tai oppaissa ole suoraan kuvattu, vaan asiantuntijat muodostavat arvion kunkin luontotyypin kokonaistilasta luontotyyppiäsiintymien rakennetta, toimintoja, edustavuutta, luonnontilaa ja lajistoa kuvaavien piirteiden perusteella.

Luontotyypin pinta-alan jakaminen hyvässä, huonossa ja tuntemattomassa tilassa oleviin osuuksiin tuli mukaan suojelutasoarviointiin viime raportoinnissa (2019). Hyvän tilan määrittelyihin ei ole olemassa EU-tason harmonisoituja muuttujia tai niiden raja-arvoja. Arviointien ja seurantojen menetelmät vaihtelevat huomattavasti sekä jäsenmaiden että luontotyyppien välillä. Komissio onkin todennut, että luontotyyppien tilan arvioinnissa käytettyjen menetelmien, mittareiden ja niille asetettujen raja-arvojen suuri vaihtelu jäsenmaiden välillä vaikeuttaa tulosten vertailukelpoisuutta. Komission konsultit valmistelevat parhaillaan EU-tason ohjeistusta direktiiviluontotyyppien tilan arviointiin ja seurantaan. Luonnosversioiden perusteella ohjeistus ei kuitenkaan ole tarjoamassa yksinkertaisia arviointikehikkoja tai kaikille yhteisiä mittareita ja raja-arvoja, vaan ennemminkin hierarkkista tieteellistä tarkastelukehystä eri luontotyyppi ryhmien tilan arviointiin ja seurantaan.

Suomessa ei tällä hetkellä ole olemassa luontotyyppien yleistä maastoseurantaa, vaan luontotyyppien pinta-alaa ja niiden tilaa joudutaan arvioimaan erilaisten aineistojen avulla. Hyvässä tilassa olevan pinta-alan määrittämistä rajaavat siten kustakin luontotyypistä käytettävissä olevien aineistojen mahdollisuudet ja rajoitteet. Yksittäisen esiintymän tilaa kuvailevan tekstin yleistäminen niin, että sen perusteella voidaan arvioida luontotyypin kokonaistilaa, on haastava tehtävä. Käytettävissä olevista aineistoista pyritään poimimaan todennäköisiä direktiiviluontotyyppien pinta-aloja ja niiden tilaa kuvaavia tietoja tarpeeseen nähden puutteellisilla poimintakriteereillä.

Parhaiten tilaa pystytään arvioimaan sellaisten luontotyyppien osalta, joiden esiintymät sijaitsevat pääosin suojelualueilla. Metsähallituksen Luontopalvelut ja ELY-keskukset inventoivat (direktiivi)luontotyyppiä suojelualueilla, joskaan tieto ei ole täysin kattavaa eikä sitä pystytä säännöllisesti päivittämään.

Suojelualueiden ulkopuolella sijaitsevien luontotyyppien osalta arviointi perustuu aineistoihin, joita kustakin elinympäristöstä on saatavissa. Niiden käytettävyys direktiiviluontotyypin määritelmän mukaisten alueiden paikantamiseen ja tilan määrittämiseen vaihtelee suuresti. Metsäisillä luontotyypeillä tärkein aineisto on valtakunnan metsien inventointi (VMI)-sarjat, sisävesiluontotyypeillä käytössä on ollut mm. valtakunnallinen pintavesien ekologinen seuranta, perinnebiotoopeilla maatalouteen liittyvät tilastot, avoimilla luontotyypeillä satelliitti- ja ilmakuvasarjat jne.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu

Teemaryhmä 1 - Maa- ja sisävesiluontotyypit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet, Artiklat 4 ja 9

Luontotyyppien hyvä, huono ja tuntematon tila ennallistamisasetuksessa ja -suunnitelmassa

Ennallistamisasetuksessa (Art 3(4)) ”hyvällä tilalla” tarkoitetaan

Luontotyyppiäsiintymää, jossa luontotyypin keskeiset ominaisuudet, erityisesti sen rakenne ja toiminnot ja **luonteenomaiset lajit tai luonteenomainen lajikoostumus heijastavat korkeatasoista ekologista eheyttä, vakautta ja häiriönsietokykyä, jotka ovat tarpeen ekosysteemin pitkän aikavälin säilymisen varmistamiseksi, ja näin edistävät luontotyypin suotuisan suojelun tason saavuttamista tai säilyttämistä. (Englanniksi: *”an area of a habitat type” ja **typical species)*

Tuntematon tila Ennallistamisasetus edellyttää jäsenmaita selvittämään luontotyyppien tilan 2030 mennessä 90 % pinta-alasta, ja 2040 koko pinta-alalta (Art 4(9)).

Hyvä tila Ennallistamisasetus tavoittelee luontotyyppien saattamista hyvään tilaan ja tilan ylläpitämistä. Luontotyypin ei-hyvässä tilassa oleva pinta-ala ohjaa ennallistamistoimenpiteiden määrällisten tavoitteiden asettamista. Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön tarvittavat ennallistamistoimenpiteet direktiiviluontotyyppien ei-hyvässä tilassa olevien alueiden parantamiseksi hyvään tilaan (Art 4(1)). Toimien on katettava vuoteen 2030 mennessä vähintään 30 % luontotyyppien kokonaispinta-alasta, joka ei ole hyvässä tilassa, vuoteen 2040 mennessä 60 % ja 2050 mennessä 90 %.

Eteneminen luontotyyppien tilan määrittelyissä keväällä 2025

Vuonna 2025 suojelutasoarvioinnissa tehtävistä luontotyyppien tilan määrittelyistä tuotetaan suotuisten viitearvojen tapaan työselosteet, joissa kuvataan arvioinnin perusteina käytetyt aineistot, menetelmät ja johtopäätökset. Luontotyyppien hyvässä, ei-hyvässä ja tuntemattomassa tilassa olevat pinta-alat raportoidaan pääosin vaihteluvälinä (min-max). Pinta-alojen osuudet voivat muuttua raportointien välillä luontotyyppitiedon tarkentuessa ja ennallistamistoimenpiteiden edetessä.

Suojelutasoarvioinnit käsitellään helmi-huhtikuun aikana asiantuntijoista ja raportoinnin ohjausryhmän jäsenistä koostuvissa arviointiraadeissa. Kun arviointi on raadissa todettu komission ohjeistuksen mukaisesti tehdyksi, todetaan kyseisen luontotyypin suojelutasoarvio asiantuntijatyön osalta hyväksytyksi. Työselosteet suotuisan viitealan ja luontotyypin hyvässä tilassa olevan pinta-alan määrittelyistä annetaan tämän jälkeen ennallistamissuunnitelmaa laativien teemaryhmien käyttöön.